मुंबई येथील उच्च न्यायालयात

औरंगाबाद येथील खंडपीठ

रिट याचिका क्रमांक 2282/2025

1. ज्ञानेश्वर पुत्र विष्णू देवकाते,
वय 32 वर्षे, व्यवसाय: निरंक,
रा.सांबा, सुंभा,
धाराशिव, जि. धाराशिव. ... याचिकाकर्ता

विरुद्ध

1. महाराष्ट्र राज्य
प्रधान सचिवांमार्फत,
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग,
मंत्रालय, मुंबई – 400 032.

2. शिक्षण संचालक (प्राथमिक)
प्राथमिक शिक्षण संचालनालय,
डॉ. अॅनी बेझंट रोड,
मध्यवर्ती इमारत, पुणे – 411 011.

3. महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद,
त्याच्या उपायुक्त आणि सदस्य सचिव मार्फत,
17, डॉ. आंबेडकर मार्ग, लाल मंदिराजवळ, पुणे-01.

4. शिक्षण आयुक्त .
महाराष्ट्र राज्य पुणे. ... उत्तरदाते

...

- **श्री. एस. एस. ठोंबरे**, अॅड. , यापुढे श्री.ए. व्ही. ठोंबरे याचिकाकर्त्याचे वकील
- **सुश्री पी. जी. भराड,** प्रतिवादी क्रमांक 1, 2 व 4 चे एजीपी
- **श्री. अनुप आर. निकम**, प्रतिवादी क्रमांक 3 चे वकील

...

आणि

रिट याचिका क्रमांक 2284/2025

1. बजरंग पुत्र सुरेश घोलप,
वय 27 वर्षे, व्यवसाय: निरंक
रा. पिंपळवाडी, पोस्ट सकट,
ता. जामखेड, जि.अहमदनगर. ... याचिकाकर्ते .

विरुद्ध

1. महाराष्ट्र राज्य
प्रधान सचिवांमार्फत,
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग. मंत्रालय, मुंबई – 400 032.

2. शिक्षण संचालक (प्राथमिक)
प्राथमिक शिक्षण संचालनालय,
डॉ अॅनी बेझंट रोड,
मध्यवर्ती इमारत, पुणे – 411 011.

3. महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद,
त्याच्या सदस्य सचिव आणि उपायुक्तांमार्फत,
17, डॉ. आंबेडकर मार्ग, लाल मंदिराजवळ, पुणे-01.

4. शिक्षण आयुक्त

महाराष्ट्र राज्य पुणे. ... उत्तरदाते.

...

- **श्री. एस. एस. ठोंबरे**, अॅड. , यापुढे श्री.ए. व्ही. ठोंबरे याचिकाकर्त्याचे वकील
- **सुश्री पी. जी. भराड,** प्रतिवादी क्रमांक 1, 2 व 4 चे एजीपी
- **श्री. अनुप आर. निकम**, प्रतिवादी क्रमांक 3 चे वकील

...

आणि

रिट याचिका क्रमांक 3705/2025

1. अविदा गोरक मुंडे

वय : 32 वर्षे, व्यवसाय: गृहिणी,

रा. : भवनवाडी, पोस्ट शिवनी,

तालुका व जिल्हा बीड ... याचिकाकर्ते .

विरुद्ध

1. महाराष्ट्र राज्य

प्रधान सचिवांमार्फत,

शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग.

मंत्रालय, मुंबई – 400 032.

2. शिक्षण आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
3. शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक),

जिल्हा परिषद, बीड. ... उत्तरदाता

...

- **श्री.एस. एस. जाधवर**, याचिकाकर्त्याचे वकील .
- **श्री.डी. एस. जपे**, प्रतिवादी क्रमांक 1 व 2 चे एजीपी .

- **श्री. एस. आर. शिरसाठ**, प्रतिवादी क्रमांक 3 चे वकील

...

आणि

रिट याचिका क्रमांक 10821/2024

1. दीपक पुत्र गौतम नाडे,

वय : 34 वर्षे, व्यवसाय: निरंक

रा. पोस्ट अंसुर्डा, ता. व जि. धाराशिव.

2. सौ.भाग्यश्री भागवत सूर्यवंशी,

वय: 29 वर्षे, व्यवसाय: निरंक

रा. पोस्ट चिखली, ता. व जि. धाराशिव

3. दीपाली सोपानराव पाटील,

वय : 30 वर्षे, व्यवसाय: निरंक

रा.पोस्ट लोहारा, ता.उदगीर, जि.लातूर.

4. विशाल पुत्र सुभाष आढेगावकर,

वय : 35 वर्षे, व्यवसाय: निरंक

रा.सध्या भूखंड क्र.30,

बजरंग नगर, केंब्रिज चौक,

छत्रपती संभाजीनगर.

5. संश्या राकेश साळुंके,

वय : 30 वर्षे, व्यवसाय: निरंक

रा.सध्या विनय कॉलनी,

भूखंड क्र.82, महालक्ष्मी चौकाजवळ, जालना.

6. शीतल सचिन घोरपडे,

वय : 34 वर्षे, व्यवसाय: निरंक

रा.सध्या हिंगणी खुर्द, पोस्ट हिंगणी (बु.), ता.व जि.बीड.

7. अक्षय पुत्र इंद्रदेव कुंभलकर,

वय : 29 वर्षे, व्यवसाय: निरंक.

रा.सध्या अपूर्वा भाग्यनगर समोर,

नाथपूर्व, इटखेडा, छत्रपती संभाजीनगर .

8. नीलम सचिन कायस्थ,

वय : 38 वर्षे, व्यवसाय: निरंक

सध्या रा. खिवंसरा वुड्ढ,

उल्कानगरी, छत्रपती संभाजीनगर.

9. अबोली योगेश शिंदे,

वय : 32 वर्षे, व्यवसाय: निरंक

रा.सध्या प्लॉट क्रमांक 1 महाजन कॉलनी,

जालना रोड, छत्रपती संभाजीनगर.

10. पूनम वैभव शिळीमकर,

वय : 29 वर्षे, व्यवसाय: निरंक

रा.सध्या सायली हौसिंग सोसायटी,

बजाजनगर एमआयडीसी वाळूज,

छत्रपती संभाजीनगर.

11. नवनाथ सुभाष थोरात,

वय : 34 वर्षे, व्यवसाय: निरंक

रा. पोस्ट एकरुखे,

ता.राहाता, जि.अहमदनगर. ...याचिकाकर्ते

विरुद्ध

1. महाराष्ट्र राज्य
प्रधान सचिवांमार्फत,
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग.
मंत्रालय, मुंबई – 400 032.

2. शिक्षण संचालक (प्राथमिक)
प्राथमिक शिक्षण संचालनालय,
डॉ अॅनी बेझंट रोड,
मध्यवर्ती इमारत, पुणे – 411 011.

3. महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद,
त्याच्या सदस्य सचिव आणि उपायुक्तांमार्फत,
17, डॉ. आंबेडकर मार्ग, लाल मंदिराजवळ, पुणे-01.

4. शिक्षण आयुक्त
महाराष्ट्र राज्य पुणे. ... उत्तरदाते.

दिवाणी अर्ज (मुद्रांक) क्रमांक 12944/2024

च्यासह

1. अर्जुन पुत्र मांगीलाल राठोड
वय : 31 वर्षे, व्यवसाय: निरंक,
रा. टाकळी, ता. खुलताबाद,
जि.छत्रपती संभाजीनगर

2. केतन पुत्र चंद्रकांत धोटे
वय: 36 वर्षे, व्यवसाय: निरंक,

खडकी बाजार, नांदेड. ... अर्जदार

विरुद्ध

1. महाराष्ट्र राज्य
आपल्या प्रधान सचिवांमार्फत,
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग,
मंत्रालय, मुंबई.
2. शिक्षण संचालक (प्राथमिक),
प्राथमिक शिक्षण संचालनालय, पुणे.
3. महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद, पुणे
4. शिक्षण आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
5. दीपक पुत्र गौतम नाडे,
वय: 34 वर्षे, व्यवसाय: निरंक
रा. पोस्ट अंसुर्डा, ता. व जि. धाराशिव.
6. सौ.भाग्यश्री भागवत सूर्यवंशी,
वय: 29 वर्षे, व्यवसाय: निरंक
रा. पोस्ट चिखली, ता. व जि. धाराशिव
7. दीपाली सोपानराव पाटी,
वय: 30 वर्षे, व्यवसाय: निरंक
पोस्ट लोहारा, ता.उदगीर, जि.लातूर.
8. विशाल पुत्र सुभाष आढेगावकर,
वय : 25 वर्षे, व्यवसाय: निरंक
रा. पाटकुलू, ता.मोहोळ, जि.सोलापूर.
9. संशया राकेश साळुंके,

वय : 30 वर्षे, व्यवसाय: निरंक

रा.फ्लॅट नंबर 1006, एल-19,

खारघर, नवी मुंबई

10. शीतल सचिन घोरपडे,

वय : 34 वर्षे, व्यवसाय: निरंक

रा. मात्यापूर, ता.व जि.सातारा

11. अक्षय पुत्र इंद्रदेव कुंभलकर,

वय : 29 वर्षे, व्यवसाय: निरंक

रा.पारडी, ता.घाटंजी, जि.यवतमाळ.

12. नीलम सचिन कायस्थ,

वय : 38 वर्षे, व्यवसाय: निरंक

रा. गणेशनगर, निफाड, जि. नाशिक.

13. अबोली योगेश शिंदे,

वय: 32 वर्षे, व्यवसाय: निरंक

रा. मंचर, ता.आंबेगाव, जि.पुणे.

14. पूनम वैभव शिळीमकर,

वय: 29 वर्षे, व्यवसाय: निरंक

रा. 205, किशाल विहार, कात्रज, पुणे. ...उत्तरदाते 5 ते 15

मूळ याचिकाकर्ते)

15. नवनाथ सुभाष थोरात,

वय : 34 वर्षे, व्यवसाय: निरंक

रा. एकरुखे, ता.राहाता, जि.अहमदनगर. ... उत्तरदाते.

...

- **श्री.एस. एस. ठोंबरे,** याचिकाकर्त्यांचे वकील .
- **सुश्री.एस. एस. जोशी**, प्रतिवादी क्रमांक 1, 2 आणि 4 चे एजीपी .
- **श्री.अनुप आर. निकम**, प्रतिवादी क्रमांक 3 चे वकील.
- **श्री.व्ही. ए. ढाकणे**, 2025 चा सी.ए. स्टॅम्प नंबर 12944 मधील अर्जदाराचे वकील

...

आणि

रिट याचिका क्रमांक 11120/2024

1. राम पुत्र सिद्धेश्वर शिंदे,
वय 22 वर्षे, व्यवसाय: निरंक,
रा. नेकनूर, ता. व जि. बीड. ... याचिकाकर्ते

विरुद्ध

1. महाराष्ट्र राज्य
प्रधान सचिवांमार्फत,
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग.
मंत्रालय, मुंबई – 400 032.
2. शिक्षण संचालक (प्राथमिक)
प्राथमिक शिक्षण संचालनालय,
डॉ.अॅनी बेझंट रोड,
मध्यवर्ती इमारत, पुणे – 411 011.
3. महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद,
त्याच्या उपायुक्त आणि
सदस्य सचिवा मार्फत,

17, डॉ. आंबेडकर मार्ग,

लाल मंदिराजवळ, पुणे-01.

4. शिक्षण आयुक्त .

महाराष्ट्र राज्य पुणे. ... उत्तरदाता

...

- **श्री.एस. एस. ठोंबरे**, याचिकाकर्त्याचे वकील .
- **श्री.व्ही.एम.कागणे**, प्रतिवादी क्रमांक 1, 2 व 4 चे एजीपी .
- **श्री.अनुप आर. निकम**, प्रतिवादी क्रमांक 3 चे वकील

...

आणि

रिट याचिका क्रमांक 3580/2025

1. किशोर पुत्र भास्कर खरात,

वय– 36 वर्षे, व्यवसाय: विद्यार्थी ,

रा. पोस्ट - विटा, ता.कन्नड, जि.औरंगाबाद.

2. स्वाती पुत्री सुखदेव बनसोडे,

वय– 37 वर्षे, व्यवसाय: विद्यार्थी,

रा. 10/258 सी, बुद्धनगर,

नागनाथ रोड, उस्मानाबाद.

3. मीनल पुत्री बाळकृष्ण डोनोडे,

वय– 33 वर्षे, व्यवसाय: विद्यार्थी,

रा. पोस्ट - पिंपळगाव सडक,

ता. लाखनी, जि. भंडारा.

4. नीलिमा पत्नी सागर यादव,

वय– 36 वर्षे, व्यवसाय: विद्यार्थी ,

रा. पोस्ट - खावठे, ता. कराड, जि. सातारा.

5. पंकज पुत्र गणेशराव मेघारे,

वय - 32 वर्षे, व्यवसाय: विद्यार्थी,

रा. गवंडी, ता. बाभूळगाव, जि. यवतमाळ.

6. नईम पुत्र शब्बीर शेख,

वय– 37 वर्षे, व्यवसाय: विद्यार्थी,

रा. शास्त्री वॉर्ड, यशोदा सभागृहाजवळ,

गोंदिया, जि. गोंदिया.

7. मीनाक्षी पुत्री प्रकाश पाटील,

वय– 41 वर्षे, व्यवसाय: विद्यार्थी,

रा. 301, बी-विंग, सर्वोदय पटवर्धन बाग,

कल्याण पश्चिम, जि. ठाणे.

8. सारिका पुत्री श्यामराव सदमाके,

वय– 37 वर्षे, व्यवसाय: विद्यार्थी,

रा. अंखोडा, ता. चामोर्शी, जि. गडचिरोली.

9. प्रवीण पुत्र कुर्मदास सरवदे,

वय– 28 वर्षे, व्यवसाय: विद्यार्थी,

रा. शक्तिमाता मंदिराजवळ,

माळी गल्ली, पटकुल, ता.मोहोळ, जि.सोलापूर.

10. रजनी पुत्री रामदास निमगडे,

वय– 29 वर्षे, व्यवसाय: विद्यार्थी,

रा. गोकुळ नगर, प्रभाग क्रमांक 16,

गणेश मंदिराजवळ, गडचिरोली.

11. गोपाळ पुत्र विठ्ठलराव ढगे,

वय – 29 वर्षे, व्यवसाय: विद्यार्थी,

रा. सायल, पोस्ट - कारेगाव,

ता. लोहा, जि. नांदेड.

12. मयुरी दिनकर पवार,

वय – 34 वर्षे, व्यवसाय: विद्यार्थिनी,

रा. पोस्ट - नायचाकूर, ता. उमरगा,

जि. उस्मानाबाद.

13. दर्शना पुत्री गणपत खेडकर,

वय– 32 वर्षे, व्यवसाय: विद्यार्थी ,

रा. पोस्ट पौनी, ता.पौनी, जि.भंडारा .

14. अक्षता अरुण गायकवाड

वय – 27 वर्षे, व्यवसाय: विद्यार्थी,

रा. पोस्ट -चिखली, ता.शिराळा,

जि.सांगली. ... याचिकाकर्ते

विरुद्ध

1. महाराष्ट्र राज्य

सचिवामार्फत, शालेय शिक्षण व विभाग,

मंत्रालय, मुंबई – 32.

2. आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे, मध्यवर्ती इमारत, पुणे-1.

3. उपायुक्त व सदस्य सचिव,

शिक्षक अभियोग्यता आणि बुद्धिमत्ता चाचणी - 2022

समिती

महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद, पुणे. ... उत्तरदाते

...

- **श्री.महेश एस.भोसले**, याचिकाकर्त्यांचे वकील .
- **सुश्री.पी. जे. भरड**, प्रतिवादी क्रमांक 1 व 2 चे एजीपी .
- **श्री.अनुप आर. निकम**, प्रतिवादी क्रमांक 3 चे वकील.

...

आणि

रिट याचिका क्रमांक 3896/2025

1. बाबासाहेब पुत्र रामा डोळस,

वय: 32 वर्षे, व्यवसाय: शिक्षण,

रा. वांगी,

ता. व जि.बीड – 431122. ... याचिकाकर्ते

विरुद्ध

1. महाराष्ट्र राज्य

   प्रधान सचिव मार्फत,

   शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग,

   मंत्रालय, मुंबई – 32.

2. शिक्षण संचालक (प्राथमिक)

   प्राथमिक शिक्षण संचालनालय,

   डॉ.अॅनी बेझंट रोड, .

   मध्यवर्ती इमारत, पुणे – 411 011.

3. महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद,

त्याच्या उपायुक्त आणि

सदस्य सचिवा मार्फत,

17, डॉ. आंबेडकर मार्ग,

लाल मंदिराजवळ, पुणे-01.

4. शिक्षण आयुक्त .

महाराष्ट्र राज्य पुणे. ... उत्तरदाता

...

- **श्री.एम. यू. शेळके**, याचिकाकर्त्याचे वकील
- **श्री.व्ही.एम.कागणे**, प्रतिवादी क्रमांक 1, 2 व 4 चे एजीपी
- **श्री.अनुप आर. निकम**, प्रतिवादी क्रमांक 3 चे वकील

...

कोरम : मंगेश एस. पाटील व
वाय. जी. खोब्रागडे, जे. जे.

राखीव दिनांक : 25.03.2025

निकाल जाहीर दिनांक : 29.04.2025

निकाल (मंगेश एस. पाटील, जे.) :

. सर्व पक्षकारांचे म्हणणे ऐकले. या सर्व याचिकांमध्ये नियम परत करण्यायोग्य करण्यात आला आहे.

2. विद्वान एजीपी आणि उत्तरदात्याकरिता विद्वान वकील श्री.निकम – महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद (परीक्षा परिषद) सेवा माफ करतात. पक्षकारांच्या संयुक्त विनंतीवरून या सर्व बाबींची एकत्रित सुनावणी घेतली जाते आणि अनावश्यक वाद टाळण्यासाठी या

सामायिक निर्णयाद्वारे विल्हेवाट लावली जात आहे. कारण तथ्यांमध्ये फारसा फरक नसताना, या सर्व याचिका एक सामान्य तक्रार उपस्थित करतात.

3. 2024 च्या रिट याचिका क्रमांक 10821 मध्ये मध्यस्थी करण्यासाठी विद्वान वकील श्री. ढाकणे यांनाही आपण ऐकले आहे.

4. बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा अधिकार अधिनियम, 2009 **(आरटीई कायदा)** अंतर्गत परीक्षा परिषदेतर्फे घेण्यात आलेल्या शिक्षक अभियोग्यता व बुद्धिमत्ता चाचणी - 2022 **(टीएआयटी-2022)** मध्ये सहभागी झालेल्या आणि त्यासाठी उपलब्ध करून दिलेल्या 'पवित्र पोर्टल' या पोर्टलवर पहिल्या फेरीत स्वत:चे स्वप्रमाणपत्र अपलोड करून नोंदणी केलेल्या या सर्व याचिकाकर्त्यांनी परमादेशाची मागणी केली आहे त्यांना पुढील फेरीच्या दुसऱ्या फेरीत सहभागी होण्याची परवानगी देण्याचे महाराष्ट्र राज्यातील शिक्षकांची भरती प्रक्रिया व त्यांना त्यांचे स्वयंप्रमाणपत्र संपादित करण्याची परवानगी देणya साठीचे निर्देश परिषदेला देणे. या सर्व याचिकांमध्ये हा समान धागा आहे, ज्यावर वैयक्तिक तथ्यांमध्ये भिन्नता आहे.

5. तारीख आधीच संपली असली तरी आम्ही याच्याआधीच या प्रकरणांची सुनावणी घेतली आणि त्याचा आदेश देण्यासाठी राखून ठेवला, आमच्या मते, याचिकाकर्ते जे प्रतिबंधक घटक असावेत हा न्यायालयातील अधिकाराचा विषय असेल. ही काही परीक्षा घेण्याची कट ऑफ डेट नाही आणि स्थानिक स्वराज्य संस्था आणि खाजगी व्यवस्थापन वेळोवेळी भरती प्रक्रिया राबविण्याची आवश्यकता अपलोड करतील, आम्ही

या बाबी निरर्थक ठरल्याची विल्हेवाट लावण्यापेक्षा स्वतःच्या गुणवत्तेनुसार निर्णय घेणे योग्य वाटते.

6. या सर्व याचिकाकर्त्यांचे विद्वान वकील, आरटीई कायदा, 2009 च्या कलम 23 च्या उपकलम 2 अन्वये आणि **धीरजकुमार विलास लोमटे वि. महाराष्ट्र राज्य व इतर 2024 ची रिट याचिका क्रमांक 12971** च्या बाबतीत न्यायालयाचे खंडपीठ या मध्ये सादर केली होती आणि टीएआयटी-2022 नियमानुसार नमूद केल्याप्रमाणे टीईटी, सी-टीईटी पूर्ण करून किंवा बीएड पदवीसह पदवीधर असणे; हे तीन पात्रता निकष आहेत, हे दर्शविण्यासाठी परीक्षा परिषदेने 31.01.2023 रोजी प्रसिद्ध केलेल्या जाहिरातीनुसार आम्हाला कागदपत्रांद्वारे घेऊन गेले. भरती प्रक्रियेच्या पहिल्या फेरीत स्वयंप्रमाणपत्राद्वारे नोंदणी करूनही याचिकाकर्त्यांना रोजगार मिळू शकला नाही.

7. विद्वान वकील सादर करतील की टीएआयटी-2022 च्या माध्यमातून भरती प्रक्रियेची दुसरी फेरी घेण्याचा प्रयत्न केला जात आहे. त्यांनी दिनांक 20.01.2025 रोजी जाहिराती/अधिसूचना जारी केल्या आहेत आणि स्थानिक स्वराज्य संस्था आणि शाळा चालविणाऱ्या खाजगी व्यवस्थापनांना सहभागी होण्यासाठी सूचित केले आहे आणि 06.02.2025 रोजी आणि पुन्हा 10.03.2025 रोजी एक प्रेस नोट जारी केली आहे आणि 20.03.2025 पर्यंत स्वयं-प्रमाणीकरणाची प्रक्रिया पूर्ण होईल अशी अपेक्षा व्यक्त केली आहे.

8. याचिकाकर्त्यांचे विद्वान वकील या युक्तिवादाचा आधार घेतील की परीक्षा परिषदेने पहिल्या फेरीदरम्यान नोंदणी केलेली नसतानाही, दुसऱ्या फेरीसाठी उमेदवारांची नव्याने नोंदणी करण्यास परवानगीच दिली नाही. परंतु काही प्रकरणांमध्ये त्यांचे स्व-प्रमाणपत्र संपादित करण्याची परवानगी देखील दिली आहे. याचिकाकर्त्याप्रमाणे पहिल्या फेरीत सहभागी झालेल्या उमेदवारांना दुसऱ्या फेरीत भाग घेताना स्वत:चे प्रमाणपत्र संपादित करण्यासाठी कोणतीही पूर्ण बंदी नाही, हे या वस्तुस्थितीचे निदर्शक आहे. ते असे सादर करतील स्व-प्रमाणीकरणाशी पहिल्या फेरीत कोणतेही पावित्र्य जोडलेले नाही. याचिकाकर्त्यांनी, विशिष्ट परिस्थितीत, त्यांच्या वैयक्तिक प्रकरणांमध्ये, प्राप्त करून, त्यांचे स्वयंप्रमाणपत्र संपादित करावे लागेल आणि त्यांना तसे करण्याची परवानगी दिली पाहिजे.

9. विद्वान एजीपी, प्रतिज्ञापत्रांचा संदर्भ देऊन- यातील काही रिट याचिकांमध्ये दाखल केलेले उत्तर आणि परीक्षा परिषदेचे श्री.निकम याचिकाकर्त्यांच्या विनंतीला कडाडून विरोध करतील. ते सादर करतात की या न्यायालयाने विविध प्रकरणांमध्ये स्व-प्रमाणपत्र संपादित करण्याची समान विनंती स्पष्टपणे नाकारली आहे, विशेषत: अशा प्रकरणांमध्ये जेथे उमेदवार ज्या कट ऑफ तारखेचा लाभ घेऊ इच्छित होते. त्या कट ऑफ तारखेनंतर पात्रता प्राप्त केली गेली आहे किंवा कट ऑफ तारखेनंतर आरक्षणाचा दावा करणारी काही प्रमाणपत्रे मिळवली आहेत. टीईटीच्या मूलभूत पात्रतेचे निकष पूर्ण न केलेले हे याचिकाकर्ते प्राथमिक (पहिली ते पाचवी) आणि उच्च प्राथमिक (सहावी ते

आठवी) इयत्तेसाठी शिक्षक म्हणून नियुक्तीस पात्र नाहीत किंवा 22.02.2023 ते 03.03.2023 दरम्यान आयोजित टीएआयटी-22 मध्ये उपस्थित होण्यापूर्वी सी-टीईटी. 31.01.2023 च्या जाहिरातीनुसार 23.02.2023 ही कट ऑफ डेट असल्याचे ते सादर करतील.

10. ते आमचे लक्ष 31.01.2023 च्या जाहिरातीतील कलम क्रमांक 4.9 कडे वळवतील ज्यात स्पष्टपणे नमूद केले आहे की उभ्या किंवा आडव्या आरक्षणाचा दावा करणाऱ्या उमेदवारांकडे कट ऑफ तारखेपूर्वीच्या कालावधीचे आवश्यक प्रमाणपत्र असणे आवश्यक आहे. कट ऑफ तारखेपूर्वी उमेदवारांकडे आवश्यक शैक्षणिक पात्रता असणे आवश्यक असल्याचे स्पष्टपणे नमूद केलेल्या जाहिरातीच्या कलम क्रमांक 5.3 चा ही ते संदर्भ देतील. शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागातील दिनांक 10.11.2022 रोजीच्या शासन निर्णयाकडे उमेदवारांचे लक्ष वेधण्यात आले, ज्यात त्यांना प्रत्येक वेळी नव्याने टीएआयटीची परीक्षा द्यावी लागेल आणि मागील टीएआयटीमध्ये मिळालेल्या कामगिरी/गुणांचा विचार केला जाणार नाही, असे स्पष्टपणे नमूद करण्यात आले होते.

11. शेवटी ते सादर करतील की या प्रकरणात रिट याचिकांचा गट, **धीरजकुमार विलास लोमटे वि. महाराष्ट्र राज्य व इतर 2024 ची रिट याचिका क्रमांक 12971**, दिनांक 23.01.2025 च्या आदेशाद्वारे, या न्यायालयाच्या समन्वय खंडपीठाने स्व-प्रमाणीकरण संपादित करण्याची अशीच विनंती फेटाळून लावली आणि त्यांनी 2025 च्या विशेष अपील अनुमती (सी) क्रमांक 4326-4328 साठी सर्वोच्च न्यायालयात सादर केलेले

आव्हान सर्वोच्च न्यायालयाने 21.02.2025 रोजी फेटाळले आहे. अशा प्रकारे ते सादर करतील की या न्यायालयास सातत्य ठेवावे लागेल आणि या सर्व याचिका फेटाळल्या पाहिजेत.

12. आम्ही प्रतिस्पर्धी युक्तिवादांचा विचार केला आहे आणि कागदपत्रांचा अभ्यास केला. सर्वप्रथम हे लक्षात घेणे आवश्यक आहे की, **धीरजकुमार (सुप्रा)** यांच्या बाबतीतही या याचिकाकर्त्यांकडून जशी प्रार्थना केली जात आहे, तशीच प्रार्थना या याचिकाकर्त्यांनी कट ऑफ तारखेनंतर स्वत:च्या 'प्रकल्पग्रस्त व्यक्ती' प्रमाणपत्र, 'आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक' प्रमाणपत्र प्राप्त केल्याचे प्रमाणपत्र आणि स्व-प्रमाणपत्र संपादित करणे, त्यांना त्यांची श्रेणी बदलण्याची आणि आरक्षणाचा दावा करण्याची परवानगी देण्याची विनंती या कारणास्तव स्पष्टपणे नाकारण्यात आली जे कट ऑफ तारखेनंतर प्राप्त झाले होते आणि त्यांना त्यांची श्रेणी बदलण्याचा अधिकार नव्हता. फेटाळण्यात आलेल्या याचिका बरखास्त आणि विशेष अनुमती याचिका (एसएलपी) च्या स्वरूपात निश्चित करण्यात आल्या आहेत. खंडपीठाच्या आदेशातील परिच्छेद क्रमांक 7 ते 11 चे पुनरुत्पादन करणे योग्य ठरेल, जे खालीलप्रमाणे वाचा :-

> 7. आम्ही पक्षांच्या विरोधकांच्या युक्तिवादांचा विचार केला आहे. याचिकाकर्त्यांची नोंदणी ईडब्ल्यूएस प्रवर्गातून 30.09.2023 रोजी पवित्र पोर्टलवर करण्यात आली होती. त्यांनी अनुक्रमे 20.03.2024,

26.03.2024 आणि 16.07.2024 रोजी पीएपी प्रमाणपत्रासाठी अर्ज केले. त्याच तारखेला दाखले मिळाले.

8. दिनांक 01.09.2023 रोजी पवित्र पोर्टलवर नोंदणीसाठी जाहिरात प्रसिद्ध करण्यात आली होती. अर्जांचा विचार करून दिनांक 26.02.2024 रोजी गुणवत्ता यादी प्रसिद्ध करण्यात आली. गुणवत्ता यादीत पहिल्या याचिकेतील याचिकाकर्त्याला 103 गुण, दुसऱ्या याचिकेतील याचिकाकर्त्याला 95 गुण आणि तिसऱ्या याचिकेतील याचिकाकर्त्याला ईडब्ल्यूएस प्रवर्गात 101 गुण मिळाले आहेत. गुणवत्ता यादीनुसार कट ऑफ जाहीर करण्यात आला जो याचिकाकर्त्यांना मिळालेल्या गुणांपेक्षा कितीतरी जास्त होता.

9. या घटनेचा क्रम लक्षात घेता, याचिकाकर्त्यांना ईडब्ल्यूएस प्रवर्गातील गुणवत्तेत चांगली कामगिरी करता आली नाही आणि त्यानंतर त्यांनी पीएपी प्रमाणपत्रासाठी अर्ज केला आणि त्यानंतर मिळवले. याचिकाकर्ते संधी घेत आहेत. त्यांनी ईडब्ल्यूएस प्रवर्गातून प्रयत्न केले. त्यांना यश मिळण्याची शक्यता नाही, हे लक्षात घेऊन ते ईडब्ल्यूएसवरून पीएपीमध्ये श्रेणी बदलण्याचा प्रयत्न करीत आहेत.

10. भेदभावाच्या कारणास्तव याचिकाकर्त्याने केलेले म्हणणे समजून घेण्यासाठी आम्ही 10.09.2024 रोजीच्या पत्राचा बारकाईने

अभ्यास केला आहे. हे पत्र अतिशय विशिष्ट असून ते उभ्या आरक्षणासाठी आहे. सेल्फ सर्टिफिकेशन किंवा कॅटेगरी बदलण्याची परवानगी देण्यात आली होती. आडव्या आरक्षणासाठी उमेदवारांना आपला प्रवर्ग बदलण्याची मुभा देणारे प्रतिवादींचे कोणतेही धोरण नाही. विद्वान एजीपीने दिलेल्या लेखी सूचना प्रचलित असलेल्या सरकारच्या धोरणाशी सुसंगत आहेत. अशा परिस्थितीत याचिकाकर्त्यांनी मनमानी किंवा उच्च हातमिळवणीचा गुन्हा केल्याचे आपल्याला आढळत नाही.

11. याचिकाकर्त्यांच्या विद्वान वकिलांनी असेही सांगितले की, त्यांच्या जमिनी खूप आधी संपादित केल्या गेल्या होत्या आणि ऐन वेळेला ते दाखले मिळवण्यात यशस्वी होत आहेत; असे नाही. प्रतिवादी याचिकाकर्त्यांच्या स्थितीबद्दल वाद घालत नाहीत. मात्र सुरुवातीला त्यांचे अर्ज ईडब्ल्यूएस प्रवर्गातील होते. कट ऑफ जाहीर झाल्यानंतर ते श्रेणीमध्ये बदल करण्याची मागणी करीत आहेत; जे धोरणानुसार अमान्य आहे. अशा परिस्थितीत आम्ही याचिकाकर्त्यांचे म्हणणे मान्य करण्यास तयार नाही.

13. या न्यायालयाच्या समन्वय खंडपीठाने या याचिकाकर्त्यांप्रमाणेच विनंती यापूर्वीच फेटाळून लावली आहे आणि दिलेली ही कारणे हे दावे फेटाळण्यासाठीही पुरेशी ठरतील.

14. 2025 च्या रिट याचिका क्रमांक 2282 मध्ये याचिकाकर्त्याने अनाथांना उपलब्ध असलेल्या आडव्या आरक्षणाचा दावा करीत नसल्याचे प्रमाणपत्र स्पष्टपणे नमूद करत पहिल्या फेरीत स्वत:ची नोंदणी केली होती. दिनांक 06.04.2023 च्या शासन निर्णयानुसार दिनांक 08.08.2024 रोजी आवश्यक प्रमाणपत्र प्राप्त केले, जे कट ऑफ तारखेपूर्वी, म्हणजे 30.09.2023 पूर्वी प्राप्त करणे आवश्यक होते.

15. 2025 च्या रिट याचिका क्रमांक 2284 मध्ये याचिकाकर्ते कट ऑफ तारखेनंतर 28.12.2023 रोजी 'प्रकल्पग्रस्त व्यक्ती' प्रमाणपत्र मिळवले.

16. 2025 च्या रिट याचिका क्रमांक 3705 मध्ये याचिकाकर्ते यांनी 'प्रकल्पग्रस्त' प्रमाणपत्र मिळवले होते, पण पहिल्या फेरीत नोंदणी करताना आरक्षणाचा दावा केला नव्हता.

17. 2024 चा क्रमांक 10821 च्या रिट याचिकेतील याचिकाकर्त्यांबाबत, सी-टीईटी पात्रता प्राप्त केल्यानंतर ते आता भरती प्रक्रियेत भाग घेऊ इच्छित आहेत. त्यांनी कट ऑफ तारखेनंतर पेपर - 1 आणि / किंवा पेपर - 2 उत्तीर्ण केले होते, याचा अर्थ असा की त्यांच्यापैकी कोणीही त्यांच्याकडे असलेल्या पात्रतेच्या आधारावर भरती प्रक्रियेत भाग घेण्यास पात्र नव्हते.

18. 2025 च्या रिट याचिका क्रमांक 3896 मध्ये नोंदणी करताना सेल्फ सर्टिफिकेशनद्वारे पहिल्या प्रक्रियेत याचिकाकर्त्याकडे 18.11.2015 रोजीचे 'खेळाडू' प्रवर्गांतर्गत आवश्यक प्रमाणपत्र असतानाही आडव्या आरक्षणाचा दावा केला नाही.

याचा अर्थ असा की जरी तो हक्कदार असला तरी आरक्षणाचा दावा त्याने निवडला नाही. **2025 च्या रिट पिटीशन क्रमांक 3705** मधील याचिकाकर्त्याच्या बाबतीतही असेच आहे. या दोन्ही याचिकाकर्त्यांकडे आवश्यक प्रमाणपत्रे होती, परंतु त्यांनी अशा आरक्षणाचा दावा न करण्याचा निर्णय घेतला होता. **धीरजकुमार (सुप्रा)** यांच्या बाबतीत ठरल्याप्रमाणे त्यांना आरक्षणाचा दावा करण्यासाठी स्वप्रमाणपत्र संपादित करण्याची परवानगी देता येणार नाही.

19. असे दिसते की हे सर्व याचिकाकर्ते कोणत्याही दाव्याशिवाय पहिली ते आठवीसाठी शिक्षक म्हणून भरतीसाठी आवश्यक पात्रता असलेल्या टीईटी किंवा सी-टीईटी उत्तीर्ण होण्याच्या आधारावर त्यांच्या पात्रतेच्या आधारावर टीएआयटी-2022 मध्ये उपस्थित राहू शकतात. कट ऑफ तारखेपूर्वी आरक्षण किंवा आवश्यक प्रमाणपत्र असणे; कलम क्रमांक 4.9 आणि 5.3 नुसार आवश्यक आहे आणि काही याचिकाकर्ते बीएड पदवीसह पदवीधर म्हणून टीएआयटी -2022 मध्ये उपस्थित राहू शकतात आणि 9 वी आणि 10 वी इयत्ता शिकविण्यासाठी भरती होण्यास पात्र होते. पहिल्या फेरीत कोणताही रोजगार मिळवू न शकल्याने ते आता एकतर स्व-प्रमाणपत्रात बदल करून प्रतिबंधित असलेल्या आरक्षणावर दावा करीत आहेत किंवा कट ऑफ तारखेनंतर अशी पात्रता प्राप्त करून प्राथमिक शिक्षक म्हणून भरती होण्यासाठी त्यांच्या टीईटी/सी-टीईटी पात्रतेच्या आधारे पात्र होऊ पाहत आहेत.

20. आरक्षणाचा दावा करण्याचा अधिकार असणे ही एक गोष्ट आहे, आणि विशिष्ट आरक्षणाचा दावा करणारे आवश्यक प्रमाणपत्र असणे ही वेगळी गोष्ट आहे. त्याचप्रमाणे आरक्षणाचा दावा करण्यास पात्र असल्याने आणि आवश्यक प्रमाणपत्र असूनही दावा न करण्याचा निर्णय घेऊन आणि असा दावा सक्षम करण्यासाठी दुसऱ्या प्रक्रियेत स्व-प्रमाणपत्र संपादित करण्याचा प्रयत्न करूनही त्याला मान्यता देता येत नाही.

21. कारण 'पवित्र पोर्टल'च्या माध्यमातून राबविण्यात येत असलेल्या हा मोठ्या प्रमाणावर भरतीचा विषय आहे. या प्रक्रियेत सहभागींना अशा प्रकारचा कोणताही मार्ग देता येणार नाही. नोंदणी केलेल्या 2 लाख 39 हजार 730 उमेदवारांपैकी केवळ 70 ते 80 टक्के रिक्त जागा भरता आल्याने दुसरी फेरी घेण्यात येत आहे. पहिली भरती प्रक्रिया पूर्ण झाल्यानंतर राहिलेली दुसरी फेरी केवळ रिक्त पदे (21,678) भरण्यासाठी घेण्यात येणार आहे.

22. जरी काही प्रकरणांमध्ये नवीन नोंदणी आणि अगदी स्व-प्रमाणीकरणाच्या संपादनास परवानगी देण्यात आली आहे; जसे पाहिले जाऊ शकते; ज्यास केवळ विशिष्ट आपत्कालीन परिस्थितीची पूर्तता करण्यास परवानगी देण्यात आली आहे. अनारक्षित प्रवर्ग आणि ईडब्ल्यूएस प्रवर्गातील अशा उमेदवारांनाच स्व-प्रमाणपत्र संपादित करण्याची आणि सामाजिक आणि आर्थिकदृष्ट्या मागास प्रवर्ग (एसईबीसी) म्हणून आरक्षणाचा दावा करण्याची परवानगी आहे. 10.03.2025 च्या परिपत्रकात स्पष्टपणे

नमूद करण्यात आले आहे की, पहिल्या फेरीत कट ऑफ मार्क्स आधीच प्रसिद्ध झाले असल्याने उमेदवार आडव्या आरक्षणाची श्रेणी बदलू शकत नाही.

23. वरील प्रमाणे यापैकी सर्व याचिका गुणविरहित आहेत आणि त्या फेटाळल्या जाऊ शकतात्.

24. रिट याचिका फेटाळल्या जातात.

25. रिट याचिका फेटाळण्याच्या पार्श्वभूमीवर 2025 चा दिवाणी अर्ज मुद्रांक क्रमांक 12944 निकाली काढण्यात आला आहे.

26. नियम पाळला जातो.

(वाय. जी. खोब्रागडे)
न्यायाधीश

(मंगेश एस. पाटील)
न्यायाधीश

****

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही. तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

x-x-x-x